

การรักษาโรคตามพยาธิกำเนิดของธาตุบูรณา ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ณัฐรา บุรุษเลียม*

บทคัดย่อ

การดูแลสุขภาพในปัจจุบันมุ่งเน้นแนวคิดการแพทย์แบบองค์รวมซึ่งให้ความสำคัญทั้งร่างกาย จิตใจ และบริบทการดำเนินชีวิต การแพทย์แผนไทย ซึ่งมีพื้นฐานจากทฤษฎีธาตุ ซึ่งมองว่าร่างกายของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สุขภาพที่ดีเกิดจากความสมดุลของธาตุ ดิน น้ำ ลม และไฟ เมื่อใดที่ธาตุเกิดความแปรปรวนหรือเสียสมดุล จะนำไปสู่การเกิดโรค ขณะเดียวกันแนวคิดของแพทย์แผนปัจจุบันอธิบายการเกิดโรคตามหลักพยาธิสรีรวิทยาและชีวการแพทย์ การวินิจฉัยและรักษาโรคด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีความก้าวหน้า การบูรณาการการรักษาทั้งสองศาสตร์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยและตอบสนองระบบสาธารณสุขในปัจจุบัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพยาธิกำเนิดโรคตามทฤษฎีธาตุ และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันในการดูแลผู้ป่วยแบบบูรณาการ

คำสำคัญ : การรักษาโรค; พยาธิกำเนิด; บูรณาการ; การแพทย์แผนไทย; การแพทย์แผนปัจจุบัน

Disease Treatment Based on Elemental Pathogenesis Integrated with Conventional Medicine

Natrada Burusliam*

Abstract

Current healthcare focuses on the holistic medicine concept, which emphasizes the integration of body, mind, and lifestyle. Traditional Thai Medicine (TTM), rooted in Elemental Theory, aligns perfectly with this approach. It describes the human body as an integral part of nature, where optimal health results from the equilibrium of four elements: Earth, Water, Wind, and Fire. Any imbalance or disturbance in these elements inevitably leads to disease. Conversely, conventional medicine explains pathogenesis through pathophysiology and biomedical principles, excelling in evidence-based diagnosis and treatment. The integration of these two disciplines represents a crucial strategy for enhancing patient care and addressing contemporary public health needs. This article aims to elucidate disease pathogenesis based on Elemental Theory and propose practical guidelines for integrating these principles with conventional medicine in holistic patient care.

Keywords : treatment; pathogenesis; integrated; Thai traditional medicine; conventional medicine

การดูแลสุขภาพในปัจจุบันมุ่งเน้นแนวคิดการแพทย์แบบองค์รวม (Holistic medicine) ซึ่งให้ความสำคัญกับทั้งร่างกาย จิตใจ และบริบทการดำเนินชีวิต การแพทย์แผนไทยซึ่งมีพื้นฐานจากทฤษฎีธาตุ ถือเป็นศาสตร์ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว อธิบายผ่านทฤษฎีธาตุ ซึ่งมองว่าร่างกายมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สุขภาพที่ดีเกิดจากความสมดุลของธาตุ ดิน น้ำ ลม และไฟ เมื่อใดที่ธาตุเกิดความแปรปรวนหรือเสียสมดุล จะนำไปสู่การเกิดโรค ขณะเดียวกัน แพทย์แผนปัจจุบัน อธิบายการเกิดโรคตามหลักพยาธิสรีรวิทยาและชีวการแพทย์ มีความ

ก้าวหน้าในการวินิจฉัยและรักษาโรคด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ การบูรณาการการรักษาทั้งสองศาสตร์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยและตอบสนองระบบสาธารณสุขในปัจจุบัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพยาธิกำเนิดโรคตามทฤษฎีธาตุ และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันในการดูแลผู้ป่วยแบบบูรณาการ

แนวคิดการรักษาโรคตามพยาธิกำเนิดของธาตุ¹⁻²

การแพทย์แผนไทยอธิบายการเกิดโรค มาจากความไม่

* แพทย์แผนไทยชำนาญการ โรงพยาบาลชลบุรี

* Thai Traditional Medicine, Professional Level, Chonburi Hospital

สมดุลของธาตุ ดิน น้ำ ลม และไฟ การรักษาจึงมุ่งปรับสมดุลของธาตุที่ผิดปกติ โดยพิจารณาจาก 1. ธาตุเจ้าเรือนของผู้ป่วย 2. ลักษณะอาการ และสาเหตุการเกิดโรค 3. ปัจจัยด้านอาหาร พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม

ลักษณะพยาธิกำเนิดตามความผิดปกติของธาตุ^๒

พยาธิกำเนิดจากธาตุดิน

ธาตุดินทำหน้าที่เป็นโครงสร้างและความมั่นคงของร่างกาย เมื่อธาตุดินกำเริบหรือเสื่อม จะส่งผลให้เกิดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ข้อติด ข้อเสื่อม หรือการเกิดก้อนและความแข็งผิดปกติ พยาธิกำเนิดจากธาตุดินมักพบในโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างและการเสื่อมสภาพตามอายุ

พยาธิกำเนิดจากธาตุน้ำ

ธาตุน้ำเกี่ยวข้องกับของเหลวและการหล่อเลี้ยงร่างกาย ความผิดปกติของธาตุน้ำอาจแสดงออกในรูปของอาการบวม เสมหะมาก การคั่งของน้ำ หรือความผิดปกติของการขับถ่าย พยาธิกำเนิดในกลุ่มนี้สัมพันธ์กับโรคภูมิแพ้และระบบทางเดินอาหารบางชนิด

พยาธิกำเนิดจากธาตุลม

ธาตุลมเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและการไหลเวียน เมื่อธาตุลมเดินผิดปกติหรือกำเริบ จะทำให้เกิดอาการปวด จุก แน่น ซา อ่อนแรง หรือความผิดปกติของระบบประสาท พยาธิกำเนิดจากธาตุลมมักพบในโรกระบบกล้ามเนื้อและระบบประสาท

พยาธิกำเนิดจากธาตุไฟ

ธาตุไฟทำหน้าที่ให้ความร้อนและการเผาผลาญ ความผิดปกติของธาตุไฟอาจแสดงออกเป็นอาการไข้ ตัวร้อน การอักเสบ หรือความผิดปกติของระบบย่อยอาหาร พยาธิกำเนิดจากธาตุไฟมักเกี่ยวข้องกับภาวะอักเสบและการเผาผลาญผิดปกติ

ทฤษฎีธาตุทั้ง 4 คือแนวคิดพื้นฐานในการอธิบายสาเหตุการเกิดโรคของร่างกาย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดการรักษาโรคตามพยาธิกำเนิดของธาตุทางการแพทย์แผนไทย¹⁻²

ธาตุ	หน้าที่/ลักษณะ	เมื่อเสียสมดุล (พยาธิกำเนิด)	อาการที่พบบ่อย	แนวทางการรักษา
ธาตุดิน	โครงสร้างร่างกาย กล้ามเนื้อ กระดูก อวัยวะ	แข็ง หย่อน คั่งค้าง	ปวดเมื่อย อ่อนแรง บวม ท้องผูก	บำรุงธาตุ แก้การคั่งค้าง เสริมความแข็งแรง
ธาตุน้ำ	ของเหลว เลือด น้ำเหลือง เสมหะ	น้ำมากเกินไป ขาดการไหลเวียน	บวม น้ำ เสมหะมาก ท้องเสีย ตกขาว	ขับน้ำ ระบายน ลดความชื้น ปรับการไหลเวียน
ธาตุลม	การเคลื่อนไหว การไหลเวียน การขับถ่าย	ลมติดขัด ลมกำเริบ	แน่น จุก เสียด ปวดท้อง วิ่งเวียน	ขับลม แก้อึด คลาย การติดขัด
ธาตุไฟ	ความร้อน การย่อย การเผาผลาญ	ไฟมากเกินไปหรือหย่อน	ไข้ ร้อนใน กระหายน้ำ อักเสบ	ลดไฟ ถอนพิษ แก้อ่อน บำรุงไฟย่อยอาหาร

"สภาวะและองค์ประกอบ" ของร่างกายที่ต้องทำงานประสานกันอย่างสมดุล หากธาตุใดธาตุหนึ่งหย่อน (น้อยเกินไป), พิการ (บกพร่อง) หรือกำเริบ (มากเกินไป) จะทำให้เกิดโรคได้ โดยมีแนวทางการรักษาประกอบด้วยการใช้ยาสมุนไพร ตำรายาไทย การนวด อบ ประคบสมุนไพร รวมถึงการแนะนำการปรับพฤติกรรม ซึ่งเป็นการรักษาที่มุ่งแก้ไขที่สาเหตุของโรค มากกว่าการบรรเทาอาการเพียงอย่างเดียว

แนวทางการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน^๓

แพทย์แผนปัจจุบันอธิบายการเกิดโรคด้วยหลักพยาธิสรีรวิทยาและชีวการแพทย์ เน้นการวินิจฉัยที่แม่นยำด้วยการตรวจทางห้องปฏิบัติการและเครื่องมือทางการแพทย์ การรักษามุ่งควบคุมอาการ ลดความรุนแรงของโรค ป้องกันภาวะแทรกซ้อน และช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีแนวคิดสำคัญดังนี้

1. ยึดหลักวิทยาศาสตร์และงานวิจัย

ใช้ข้อมูลจากการทดลอง งานวิจัย และสถิติทางการแพทย์ เพื่อให้การวินิจฉัยและรักษามีความแม่นยำ

2. การวินิจฉัยที่ชัดเจนก่อนรักษา

ตรวจหาสาเหตุของโรคด้วยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และใช้เทคโนโลยี เช่น เอกซเรย์ อัลตราซาวด์ ตรวจเลือด

3. การรักษาเฉพาะสาเหตุของโรค

เช่น ใช้ยาฆ่าเชื้อเมื่อเกิดการติดเชื้อแบคทีเรีย ผ่าตัดเมื่อมีความผิดปกติของอวัยวะ

4. เน้นความปลอดภัยและประสิทธิผล

การรักษาต้องผ่านการพิสูจน์ว่าได้ผลและปลอดภัย มีการควบคุมมาตรฐานยาและวิธีการรักษา

5. การดูแลแบบองค์รวมมากขึ้น (Holistic Care)

นอกจากรักษาโรค ยังคำนึงถึงร่างกาย จิตใจ สังคม และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

6. การป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ

เช่น การฉีดวัคซีน การตรวจสุขภาพประจำปี การให้ความรู้เรื่องโภชนาการและการออกกำลังกาย

7. การทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

แพทย์ พยาบาล เภสัชกร และบุคลากรสุขภาพร่วมกันดูแลผู้ป่วย

พยาธิกำเนิด (Pathogenesis) หรือกลไกการเกิดโรค ระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านปรัชญาพื้นฐานและวิธีการวิเคราะห์กลไกการเกิดโรค ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พยาธิกำเนิด (Pathogenesis) หรือกลไกการเกิดโรคระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน¹⁻⁶

หัวข้อ	การแพทย์แผนไทย (TTM)	การแพทย์แผนปัจจุบัน (Conventional Medicine)
มุมมองพื้นฐาน	สมดุลของธาตุ (Homeostasis of Elements): สุขภาพดีคือธาตุทั้ง 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) และตรีธาตุ (ปิตตะ วาตะ เสมหะ) สมดุลกัน	หน้าที่และโครงสร้าง (Physiology & Anatomy): สุขภาพดีคือเซลล์ เนื้อเยื่อ และอวัยวะทำงานได้ปกติตามหลักวิทยาศาสตร์
สาเหตุการเกิดโรค	สมุฏฐานวินิจฉัย: เกิดจากกรรม, จิต, อกุศล (ฤดูกาล), ที่อยู่อาศัยและอาหาร รวมถึงอายุ และกาลเวลาที่เปลี่ยนไป	Etiology: เกิดจากเชื้อโรค (Pathogens), พันธุกรรม, สารเคมี, การอักเสบ หรือความเสื่อมตามวัย
กลไกการเกิดโรค	ธาตุวิปริต/พิการ: ธาตุใดธาตุหนึ่งเกิดอาการ กำเริบ (มากเกินไป), หย่อน (น้อยไป) หรือ พิการ (เสียหน้าที่) ส่งผลกระทบต่อกันเป็นทอดๆ	Pathophysiological process: การเปลี่ยนแปลงระดับโมเลกุล/เซลล์ เช่น การติดเชื้อ, การแบ่งตัวที่ผิดปกติ, หรือระบบภูมิคุ้มกันบกพร่อง
ตัวกลางหลัก	ตรีธาตุ (Tridosha): ปิตตะ: พลังงาน/ความร้อน (Metabolism) วาตะ: การเคลื่อนไหว/ระบบประสาท เสมหะ: โครงสร้าง/ของเหลวในร่างกาย	Systems & Biomarkers: ระบบฮอร์โมน (Endocrine) ระบบประสาท (Nervous) สารบ่งชี้ทางชีวภาพ (Enzymes, Cytokines)
ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม	เน้นการปรับตัวตามสภาพอากาศ (ฤดูกาล) และถิ่นที่อยู่อาศัย	เน้นสภาพแวดล้อมในเชิงระบาดวิทยา (Epidemiology) และมลภาวะ
การวินิจฉัย	พิจารณาจากอาการทางคลินิก ธาตุเจ้าเรือน และลักษณะของสิ่งขับถ่าย (ปัสสาวะ, อุจจาระ)	พิจารณาจากผล Lab, ภาพถ่ายทางรังสี (X-ray/MRI) และการตรวจชิ้นเนื้อ

พยาธิกำเนิด (Pathogenesis) หรือกลไกการเกิดโรคระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันมีความแตกต่างกันในเชิงปรัชญาและระดับของการมองปัญหา โดยการแพทย์แผนไทยจะเน้นความสมดุลขององค์รวม (Holistic) ในขณะที่การแพทย์แผนปัจจุบันจะเน้นกลไกทางชีวภาพเชิงลึก (Biomedical)

การเชื่อมโยงพยาธิกำเนิดตามทฤษฎีธาตุกับแพทย์แผนปัจจุบัน⁴⁻⁷

พยาธิกำเนิดธาตุทั้ง 4 ในทางการแพทย์แผนไทย กับกลไกการเกิดโรคในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นการบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่าง "สมดุลเชิงพลังงานและสรีรวิทยา" กับ "พยาธิสภาพทางชีววิทยา"

1. ธาตุดิน (Pathavi Dhatu) : โครงสร้างและพยาธิสภาพทางกายวิภาค

ในทางแผนไทย ธาตุดินคือ "อวัยวะ" และ "โครงสร้าง" (Solid structure) หากธาตุดินวิปริต จะหมายถึงความผิดปกติที่ตัวเนื้อเยื่อหรืออวัยวะโดยตรง

● มุมมองแผนปัจจุบัน: สอดคล้องกับ **Anatomical Pathology** เช่น การเกิดเนื้องอก (Tumor), การอักเสบของเนื้อเยื่อ (Tissue Inflammation), หรือการเสื่อมสลายของโครงสร้าง (Degeneration) เช่น โรคข้อเสื่อม หรือตับแข็ง (Cirrhosis)

● จุดเชื่อมโยง: เมื่อเซลล์หรือเนื้อเยื่อ (ดิน) เสียหาย จะส่งผลให้การไหลเวียน (น้ำ) และการเผาผลาญ (ไฟ) ในบริเวณนั้นผิดปกติไปด้วย

2. ธาตุน้ำ (Apo Dhatu) : ของเหลวและระบบไหลเวียน

ธาตุน้ำควบคุมความชุ่มชื้น การไหลเวียน และการ

ประสาน (Cohesion)

● **มุมมองแผนปัจจุบัน:** สอดคล้องกับ **Body Fluids & Hemodynamics** ได้แก่ เลือด น้ำเหลือง น้ำไขข้อ และฮอโมน พยาธิสภาพที่เกี่ยวข้องคือ การขาดน้ำ (Dehydration), การบวม (Edema), หรือความไม่สมดุลของสารอิเล็กโทรไลต์ (Electrolyte Imbalance)

● **จุดเชื่อมโยง:** การไหลเวียนของเลือดที่ไม่ดี (น้ำติดขัด) นำไปสู่การสะสมของเสียในเนื้อเยื่อ ซึ่งในแผนปัจจุบันคือภาวะ Ischemia หรือการขาดเลือดไปเลี้ยงอวัยวะ

3. ธาตุลม (Vayo Dhatu) : พลังงานและการเคลื่อนไหว

ในแผนไทย "ลม" ไม่ได้หมายถึงอากาศในท้องเท่านั้น แต่คือ "แรงขับเคลื่อน" (Movement/Impulse)

● **มุมมองแผนปัจจุบัน:** สอดคล้องกับ **Nervous System & Electrophysiology** (ระบบประสาทและกระแสไฟฟ้าในร่างกาย) และการเคลื่อนที่ของกล้ามเนื้อ (Motility) เช่น การเต้นของหัวใจ การเคลื่อนไหวของลำไส้ (Peristalsis)

● **จุดเชื่อมโยง:** โรค "ลม" วิปริตเทียบได้กับโรคในระบบประสาท (Neurological disorders), ความดันโลหิตสูง (ซึ่งมีแรงดันเป็นตัวขับเคลื่อน), หรือกลุ่มอาการทางจิตเวชที่เกิดจากสารสื่อประสาทไม่สมดุล

4. ธาตุไฟ (Tejo Dhatu) : การเผาผลาญและความร้อน ธาตุไฟคือพลังงานที่ใช้ในการย่อยและเปลี่ยนแปลง (Transformation)

● **มุมมองแผนปัจจุบัน:** สอดคล้องกับ **Metabolism & Thermoregulation** รวมถึงระบบเอนไซม์และปฏิกิริยา Oxidation ในเซลล์

● **จุดเชื่อมโยง:** หากไฟ "กำเริบ" เทียบได้กับภาวะการอักเสบเฉียบพลัน (Acute Inflammation) ซึ่งมีอาการ ปวด ร้อนแดง บวม หรือภาวะ Hypermetabolism แต่ถ้าไฟ "หย่อน" จะเทียบได้กับระบบย่อยอาหารบกพร่อง (Malabsorption) หรือภาวะ Hypothyroidism

พยาธิกำเนิดโรคตามทฤษฎีธาตุเป็นแนวคิดสำคัญของการแพทย์แผนไทย ซึ่งช่วยอธิบายการเกิดโรคในมิติองค์รวม ถึงแม้จะใช้คำเรียกต่างกัน แต่ในปัจจุบันมักมีการเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจร่วมกันได้

ข้อสังเกต: การแพทย์แผนไทยมองว่าโรคเกิดจาก "ความไม่สมดุล" ของร่างกายกับธรรมชาติรอบตัว ส่วนการแพทย์แผนปัจจุบันมองไปที่ "จุดกำเนิดของรอยโรค" ในระดับเซลล์

หลักการบูรณาการการรักษาระหว่างแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน^{3-5,7-9}

การบูรณาการการรักษาคือการนำความรู้ แนวคิด และ

วิธีการรักษา ที่เป็นจุดเด่นของทั้งสองศาสตร์มาใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่

1. ความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

● เลือกวิธีการรักษาที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย ไม่ยึดติดกับศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง

2. การไม่ทดแทน แต่เสริมการรักษาซึ่งกันและกัน

● แพทย์แผนปัจจุบันเน้นด้านการวินิจฉัยที่แม่นยำ เทคโนโลยี และการรักษาโรคเฉียบพลัน

● แพทย์แผนไทยเน้นด้านการดูแลแบบองค์รวม การปรับสมดุลร่างกาย และการฟื้นฟูสุขภาพ

3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกันของสหวิชาชีพ

● บุคลากรจากหลายวิชาชีพด้านสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย และสาขาอื่น ๆ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายร่วมคือ ความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

4. การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ควบคู่กับภูมิปัญญาไทย

● การใช้สมุนไพรหรือการรักษาแผนไทยต้องคำนึงถึงข้อบ่งใช้ ข้อห้าม และการใช้ร่วมกับยาแผนปัจจุบัน

รูปแบบการรักษาโรคตามพยาธิกำเนิดของธาตุร่วมกับแพทย์แผนปัจจุบัน^{3-5,7-9}

1. การรักษาโรคเรื้อรัง

ในโรคเรื้อรัง เช่น ภูมิแพ้ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง แพทย์แผนปัจจุบันมีบทบาทในการควบคุมอาการและภาวะแทรกซ้อน ขณะที่แพทย์แผนไทยช่วยปรับสมดุลธาตุ ลดปัจจัยกระตุ้นโรค และเสริมสร้างสุขภาพโดยรวม เช่น การใช้ยาสมุนไพรที่เหมาะสมกับธาตุ และการปรับอาหารตามธาตุ

2. การฟื้นฟูและการดูแลระยะยาว

ในผู้ป่วยที่มีภาวะกล้ามเนื้อและระบบประสาท เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต แพทย์แผนปัจจุบันเน้นการรักษาเฉียบพลันและกายภาพบำบัด ส่วนแพทย์แผนไทยใช้การนวดตามเส้นประธานสิบ การประคบสมุนไพร และการปรับลม ช่วยลดอาการปวดเกร็ง และส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพ

3. การดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน

การแพทย์แผนไทยให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคด้วยการดูแลสุขภาพให้สมดุล เช่น การปรับอาหารตามฤดูกาล และธาตุเจ้าเรือน ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันในการตรวจสุขภาพประจำปี การประเมินความเสี่ยงโรค และการให้คำแนะนำด้านสุขภาพเชิงป้องกัน

ตารางที่ 3 แนวทางการรักษาผู้ป่วยแบบบูรณาการของแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน

หัวข้อ	การแพทย์แผนไทย (TTM)	การแพทย์แผนปัจจุบัน (Conventional Medicine)
เป้าหมายการรักษา	ปรับสมดุลธาตุ แก้ไขสาเหตุของโรค ใช้อย่างที่มีสรรพคุณกับอาการ เพื่อให้ธาตุกลับมาทำงานปกติและเสริมสร้างสุขภาพองค์รวม	กำจัดสาเหตุ ควบคุมอาการ ใช้อย่างที่เข้ากันได้ หรือยาเคมีเพื่อยับยั้งกลไกการเกิดโรคเฉพาะจุด ลดความรุนแรงของโรคและป้องกันภาวะแทรกซ้อน
วิธีการรักษา	การใช้ยาสมุนไพร ตำรับยาไทย การนวด อบ ประคบ และการปรับพฤติกรรม	การใช้ยาแผนปัจจุบัน การผ่าตัด การรักษาเฉพาะทาง และเทคโนโลยีทางการแพทย์
บทบาทในโรคเฉียบพลัน	มีบทบาทเสริมในระยะฟื้นฟูและ การดูแลต่อเนื่อง	มีบทบาทหลักในการรักษาโรคเฉียบพลันและภาวะฉุกเฉิน
บทบาทในโรคเรื้อรัง	เน้นการดูแลระยะยาว การปรับสมดุลธาตุ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	เน้นการควบคุมโรค การติดตามผล และการป้องกันภาวะแทรกซ้อน
บทบาทการดูแลเชิงป้องกัน	เน้นการดูแลสุขภาพตามธาตุ ฤดูกาล และวิถีชีวิต	เน้นการคัดกรองโรค การฉีดวัคซีน และการประเมินความเสี่ยง
บทบาทในการบูรณาการ	สนับสนุนการฟื้นฟูและการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม	เป็นแกนหลักในการวินิจฉัยและรักษาตามมาตรฐานทางการแพทย์

3. การดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน

การแพทย์แผนไทยให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคด้วยการดูแลสุขภาพให้สมดุล เช่น การปรับอาหารตามฤดูกาล และธาตุเจ้าเรือน ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันในด้านการตรวจสุขภาพประจำปี การประเมินความเสี่ยงโรค และการให้คำแนะนำด้านสุขภาพเชิงป้องกัน

ข้อดีของการบูรณาการ

1. ลดอาการข้างเคียงจากการใช้ยาอย่างเดียว
2. ช่วยบรรเทาอาการและเพิ่มคุณภาพชีวิต
3. ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพมากขึ้น

ข้อควรระวัง

1. ไม่ควรหยุดยาแผนปัจจุบันเอง
2. สมุนไพรบางชนิดอาจมีปฏิกิริยากับยา
3. ควรปรึกษาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทั้งสองด้านก่อนเสมอ

แนวทางการรักษาแบบบูรณาการ (Integrative Medicine) เป็นการนำความโดดเด่นของการแพทย์แผนปัจจุบันที่มีความแม่นยำในการวินิจฉัยและรักษาอาการเฉียบพลัน เข้ากับจุดแข็งของการแพทย์แผนไทยที่เน้นการปรับสมดุลธาตุและการฟื้นฟูสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อช่วยเสริมประสิทธิภาพการดูแล

ผู้ป่วยแบบบูรณาการ ทั้งในด้านการรักษา การฟื้นฟู และการส่งเสริมสุขภาพ แนวทางนี้มีศักยภาพในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วยในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

1. กองการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุข. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2560.
2. มุลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม. ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับอนุรักษ์) เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศุภนิชการพิมพ์; 2548.
3. Kumar V, Abbas AK, Aster JC. Robbins & Cotran Pathologic Basis of Disease. 10th ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
4. ประวิทย์ อัครเสริฐนธ์. การศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์. ใน: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, บรรณาธิการ. การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่เป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ต; 2555. หน้า 45-58.

5. ยงยุทธ ตระกูลสี, รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล, ประวิทย์ อัครเสรินนท์. แนวคิดทางพยาธิสรีรวิทยาของการแพทย์แผนไทย. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 2558;13(2):120-32.
 6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. พจนานุกรมศัพท์แพทย์แผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2550.
 7. Hall JE, Hall ME. Guyton and Hall Textbook of Medical Physiology. 14th ed. Philadelphia: Elsevier; 2020.
 8. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. คู่มือแนวทางการจัดบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการสาธารณสุข. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2560.
 9. ประวิทย์ อัครเสรินนท์. หลักการแพทย์แผนไทยประยุกต์. กรุงเทพฯ: สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล; 2554.
-